СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 120. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 27-го травня 1941. No. 120. Jersey City, N. J., Tuesday, May 27, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи”: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ВКАЗІВКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДІЄТИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт скликав вчених у ділянці харчів на тридневні наради в справі національного прохарчування. На передодні цих нарад вчені проголосили вказівки, як треба поступати, щоб бути здоровим. В тих вказівках точно говориться, скільки треба чоловікови кальорій, себто опалових одиниць для порушування тілом, скільки всіляких мінералів для росту і відбудування ріжних частин та орґанів, та скільки живин, потрібних для відпорности ріжних хворіб і для справности цілого тіла та його змислів. Вчені подають також роди ріжних харчів, в яких ті потрібні складники можна знаходити. Серед них на першім місци стоїть молоко, якого дорослий чоловік повинен споживати один „пайнт” денно, а дитина більше; кусок мяса, але не конче найдорожчого, бо найдорожче мясо не конче є найпоживніше; далі яйця, товщі, ярина, свіжа і варена, хліб, мучні потрави і сереалії, можливо перемелені разом з лушпою з зерна. Потреба вишколювання суспільности — що вона має їсти — в нинішних часах велика, бо навіть ті люди, що матеріяльно стоять добре, часто їдять постійно незрівноважений харч і через те занепадають на ріжні недуги.

ПЕРШИЙ БЕНКЕТ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ БИЗНЕСМЕНІВ.

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі вечором відбувся в Ню Йорку перший бенкет Союзу Українських Бизнесменів. Бенкет відбувся в Вебстер Гол і на ньому було присутних 400 осіб; стільки осіб було також на нижчій гали, де відбувались лише танці. Бенкет відкрив голова С.У.Б. Платон Стасюк і в коротких словах пояснив його ціль. Також попросив на товстмайстра адв. Цільника, який з черги покликав до слова ріжних бесідників. Говорив — секретар С.У.Б. Р. Олесницький, закликаючи бизнесменів вирвати з серця підозріння і спільними силами творити свою бизнесову силу. Преосв. еп. І. Бучко поблагословив орґанізацію і побажав їй найкращих успіхів. Конґресмен Майкел Еделстайн закликав приявних стояти льояльно при політиці президента Рузвелта. Представник нюйорської торговельної палати, Е. Ґарис підкреслив вагу орґанізації малих бизнесменів, які мусять боротись з великою конкуренцією. Він заявив, що нюйорська торговельна палата піде на зустріч українським бизнесменам і дасть їм всяку можливу поміч. Асемблимен С. Ярема говорив, що коли українські бизнесмени самі не зорґанізуються, то ніхто їм не поможе. Молодий бизнесмен Михайло Кравчук говорив про завдання молодих бизнесменів. Д-р Л. Мишуга зложив привіт від У. Н. Союзу і „Свободи”, та сказав, що бизнесмени повинні тямити також про своє українське походження. Крім того товстмайстер Цільник представив всіх урядників С. У. Б. та декількох гостей з Ню Йорку і околиці. На програмі було також декілька концертових точок, виконаних панною О. Задорецькою, Петром Ординським, скрипаком В. Морозом, та танцюристкою панною О. Пасічник. Опісля відбувались танці до пізної ночі.

ПРОМОВА РУЗВЕЛТА НА РАДІО.

ВАШИНҐТОН. — Цього вівтірка вечором президент Рузвелт виголосить „домашню промову”, в якій порушить дуже важні справи, повязані з американською заграничною політикою. Як заявив його секретар Ерлі, та промова не буде всмак диктаторським краям. Президент буде закликати до єдности американської нації.

ЛИСТИ ДО ВАШИНГТОНУ ЗРОСТАЮТЬ.

ВАШИНҐТОН.—В останніх місяцях почта звернена до Білого Дому і до конґресменів, зросла на 20%. Багато людей в тих листах і телеґрамах висказують свої думки на ріжні суспільні справи, зокрема на справу війни, або миру. В останнім тижні ті листи чимраз більше висловлюють думку, що Америка повинна помагати Анґлії всіми силами, не звертаючи уваги на небезпеку війни.

БРАК МАШИН ПРИ ВИРОБІ ЗБРОЇ.

ВАШИНҐТОН. — Знавці кажуть, що виріб зброї і амуніції не відбувається тим темпом, що на початку обчислювали. Найважнішою перешкодою в цьому є брак вирібних машин.

НАЗНАЧЕННЯ ЦІН НА БАВОВНУ.

ВАШИНҐТОН. — Голова бюра контролі цін, Ґендерсон, постановив наложити нову ціну на бавовну. Та ціна є на 20% нижча, від ціни, яку дають на отвертих ринках. Проти накладування цін протестують не лиш плянтатори, але також промисловці і фінансісти. Вони кажуть, що це мусить потягнути за собою контролю цін на працю, а також на відсотки від капіталу. В той спосіб ціле господарське життя знайдеться під твердою контролею бюрократії.

Ukrainians In Canada Insist Mother Country Remain As Independent

Western M.P.'s Tell Mr. King People Disapprove Plan For Link-Up with Poland

By J. H. FISHER, Telegram Staff Writer.

OTTAWA, MAY 23.—An independent Ukrainian state in a free, reconstructed Europe is the hope of this race, a deputation of western M.P.'s informed Prime Minister W. L. Mackenzie King yesterday when they presented a memorandum on the subject prepared by the Ukrainian Canadian committee which represents all Ukrainian organizations in Canada.

Heading the delegation was the Ukrainian-born Anthony Hlynka, who represents the riding of Vegreville in the House of Commons. With him were three other members, J. T. Thorson, Walter Tucker and Robert Fair, in whose ridings on the prairies there are numbers of residents of Ukrainian descent.

The memorandum, signed by Dr. W. Kushnir, president, and J. W. Arsenych, secretary of the Ukrainian Canadian committee, was read by Mr. Hlynka. It recalled that during his recent visit to Canada, General Wladislaw Sikorski, premier of the Polish government-in-exile, made a declaration that it is proposed after the war to set up a Polish-Czechoslovak federation with a population of 50,000,000.

OPPOSE SIKORSKI PLAN

In this memorandum it was stated that the combined population of Poles, Czechs and Slovaks does not exceed 35,000,000, hence it may be assumed that General Sikorski proposed the inclusion within the boundaries of the new Polish-Czechoslovak state a substantial part of western Ukrainian territories adjoining the ethnographical boundaries of the Polish and Czech peoples.

"The incorporation of such Ukrainian territories within Poland or Czechoslovakia or the Polish-Czechoslovak federation, without the express will and collaboration of the Ukrainians, will be strongly opposed by the Ukrainians and will remain a source of constant troubles and painful misunderstandings dangerous to European peace," the memorandum stated. "The declaration above referred to, contemplating such incorporation of Ukrainian territories within the Polish-Czechoslovak federation is contrary to the basic principles and efforts of His Majesty's Government directed against all forms of aggression.

FIGHT FOR FREEDOM

"The Ukrainian Canadians respectfully submit to His Majesty's Government that in the plans of the reconstruction of Europe, envolved by the democracies under the leadership of the British Commonwealth of Nations, the claims of the Ukrainian people to an independent free state in a free Europe should be included in any just and permanent settlement of Europe.

"Loyal to the great country of their adoption and conscious of the benefits of the democratic government and personal freedom enjoyed by Canadians under the British flag, the Ukrainian Canadian committee, composed of five Dominion-wide organizations, which, in their entirety, represent all organized Ukrainian Canadians, deem it their duty to express their unflinching belief that the present struggle against the aggressive violence of the totalitarian dictatorships is a struggle for the rights, freedom and equality of all men and nations including the Ukrainian nation of nearly 50,000,000."

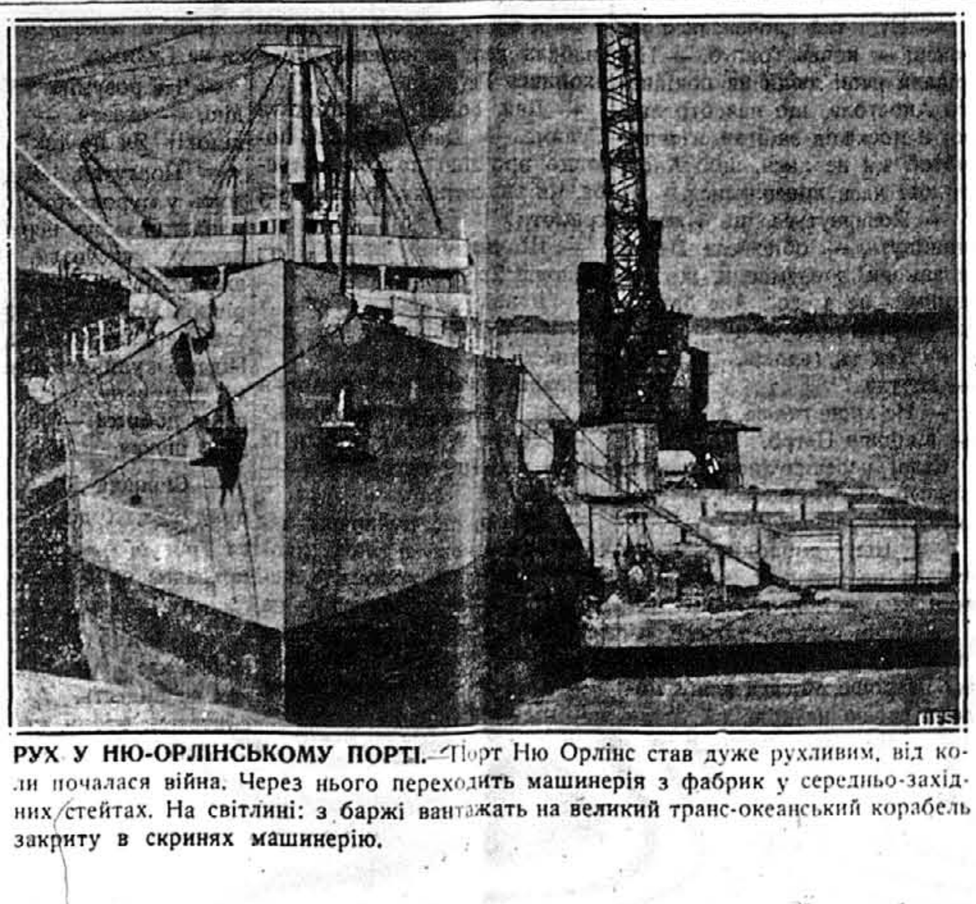
PRAISES LOYALTY

Mr. King gave the delegation a courteous hearing and mentioned their loyalty to the British cause at the present time. If he were so fortunate as to be a participant in a peace conference he would bear in mind the representations of the committee, he said.

Mr. Hlynka, in speaking for his people, said they will do their part in Canada as Canadians. "Facts speak about their efforts louder than I can. Let me say, however, that when this war is won by the Allies, Ukrainians will make sure their deeds shall be recorded among those worthy of praise and pride. We feel that sooner or later the fate of Ukrainians in Europe will be closely connected with that of the British people. I have in mind not only the setting up of an independent Ukrainian state, but also keeping it independent and its people free."

Referring to Gen. Sikorski's statement, Mr. Hlynka said that planning a federation of people which would include Ukrainians, without consulting their opinion, is not in keeping with the democratic principles which we are fighting to preserve.

(THE EVENING TELEGRAM, Toronto, Friday, May 23, 1941).

РУХ У НЮ-ОРЛІНСЬКОМУ ПОРТІ.—Порт Ню Орлінс став дуже рухливим, від коли почалася війна. Через нього переходить машинерія з фабрик у середньо-західних стейтах. На світлині: з баржі вантажать на великий транс-океанський корабель закриту в скринях машинерію.

НІМЦІ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ, БУДЬТОБИ ХОТІЛИ НАРУШУВАТИ СОВЄТСЬКУ ТЕРИТОРІЮ

БЕРЛІН. — Німецька преса глузує з тих ріжних поголосок, що доносять про щораз нові „непорозуміння” між Німеччиною та СССР чи про якісь аґресивні заміри німців супроти Совєтів. Зокрема заперечують, будьтоби була якась умова чи якийсь німецький натиск, змагаючі до того, щоб використати совєтську територію, точніше — Туркестан, на те, щоб напасти на британські воєнні сили, діючі в Малій Азії.

В ПОГОНІ ЗА „БІСМАРКОМ”.

ЛОНДОН. — Британська морська ескадра гонить по північнім Атлянтику, десь недалеко Ґренляндії й Ісляндії, шукаючи за німецьким панцирником „Бісмарком”, що то затопив британський панцирний кружляк „Гуд”. Британці не сумніваються ні на хвилину щодо цього, який буде вислід боротьби, якщо попадуть на німецьку морську ескадру, в якій є „Бісмарк”. Погоня триває так довго тому, бо є буря на морі, а крім того всюди мрачно. Це улекшило німцям утечу. Британці певні, що „Бісмарк” зістав теж поцілений. Тому його скорість є зменшена. Іде тільки про те, щоб трохи розступилась мряка. Втрата „Гуда” діткнула британців дуже глибоко, особливо діткнуло це фльоту. І тому та втрата буде цілком певно дуже скоро помщена.

„ЦЕ ЩАСТЯ”.

ТОКИО. — Так каже японський віцеадмірал про затоплення британського панцирного кружляка „Гуда”. Він теж переконаний, що німецька фльота не може зміритись з британською в отвертім бою. Те, що сталось з „Бісмарком”, каже він, було правдоподібно цілковитим припадком. „Бісмарк” був певно заатакований і не мав іншого виходу крім цього, щоб відбиватись. Та пощастило йому одним цільним пострілом спричинити вибух на панцирнику „Гуд”. І це заважило.

АМЕРИКАНСЬКІ КОНВОЇ — ЦЕ ВІЙНА.

МАКИО. — Мабуть з нагоди наближаючоїся радіової промови президента Рузвелта, яка має порушити дуже важні проблеми, японська пресова аґенція в Берліні проголосила своє інтервю з адміралом Еріхом Редером, начальним командантом німецької фльоти. Розмова велася головно довкола Злучених Держав Америки. Отже адмірал Редер заявив, що Німеччина вважатиме американські конвої, або іншу подібну морську допомогу Анґлії, „звичайними воєнними кроками”, на які вона відповість в такий самий спосіб, як відповідає в інших випадках, коли нищить „контрабанду”. Остерігаючи перед тим Америку, Редер каже, що Америка вже й так нарушила невтральність, бо через неї затонули многі німецькі кораблі, між іншим і „Коломбос”. Про ті кораблі, каже Редер, дали британцям знати американські патрулі, що пливають по океані.

ГРЕЦЬКИЙ КОРОЛЬ В ЄГИПТІ.

ЛОНДОН. — Грецький король Юрій малощо не попав у руки німецьких парашутистів, що злетіли на Креті біля його помешкання. Він був теж свідком рукопашних боїв парашутистів з грецькими і британськими вояками. Ось таке воєнне положення на Креті заставило короля і уряд покинути остров і перенестись до Єгипту.

В МАДЯРЩИНІ ВЕЛИКЕ НЕВДОВОЛЕННЯ.

АНКАРА. — Ціла Мадярщина є вже під цілковитою німецькою контролею. Є так не тільки зо залізницями, якими оперують німці, вже здавна, але й з цілим господарським життям. Всюди позасідали німецькі знавці й статисти. Наслідок такий, що заведено карткову систему вже й на хліб, масло й сир та мясиво. Як описує американський кореспондент, Рей Брок, всюди панує велике невдоволення з цеї німецької контролі. Оообливо невдоволена „пануюча кляса”, позбавлена найконечніших середників до життя. Контрольоване німцями радіо, каже кореспондент, спихає вину за все те на жидів. Мадяри особливо невдоволені тим, що їм відобрано владу. Тому знову даються чути давні мадярські кличі, що „мадяр не повинен вірити німцеви”.

СКИДАЄ ВІЙНУ НА „НАРОДНІЙ ФРОНТ”.

ПАРИЖ. — Пієр Ляваль, відомий речник співпраці Франції з Німеччиною в творенню „нового порядку” в Европі, каже, що Францію розбив і здегенерував „народній фронт” з Леоном Блюмом і його воєнною політикою і сорок-годинним тижнем праці.

ПРОТИ ВІЙНИ З АМЕРИКОЮ.

Ляваль стоїть на тому, що Злучені Держави „не розуміють” французької співпраці з німцями. Каже, що якщоб Америка хотіла забрати остров Мартінік, Дакар, чи яку іншу французьку посілість, то Франція мусілаб з Америкою воювати, що булоб великим нещастям. Він тої думки, що Америка так само не приготована до війни, як не була до неї підготована Франція.

ТІЛЬКИ ПО НІМЕЦЬКИ.

БЕРЛІН. — З Кракова доносять, що в Ґенеральнім Ґубернаторстві влада знову перестерегла німецьких купців, що їм вільно говорити в склепах тільки по німецьки.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПО КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗУ

(4) А як було на XX. Конвенції У. Н. Союзу з ідеольоґією організації, згл. з політичним світоглядом її офіційного органу, себто „Свободи" враз з „Юкраїніен Віклі"?

Як знаємо кожна Конвенція У. Н. Союзу переводить критику теж і суспільно-політичної діяльности Головного Уряду організації, зокрема членів Екзекутиви. А вже окрему точку нарад становить „Свобода", як офіційний орган У. Н. Союзу. Так було і на XX. Конвенції.

Коли іде про офіційний орган, то найвище законодатне тіло У. Н. Союзу ствердило тим разом одноголосно те, що „Свобода" була видавана й на протязі останніх чотирьох років в такому самому національно-демократичному дусі, як бувало, а далі рішило, що вона й надалі має боронити українське імя так як досі, допомагати українській визвольній справі та заохочувати наш загал до обєднання і скріплення своїх сил для нашого добра в Америці. XX. Конвенція ствердила далі одноголосно, що „Свобода", обороняючи право українського народу в Европі на самостійне й державне життя й допомагаючи українським визвольним змаганням, завжди виходила зо засади, що український нарід може визволитись тільки власними силами.

Підносимо всі ті справи тому, бо вони є відповіддю тим, що пробують представляти ідеольоґію „Свободи" в неправдивий спосіб.

Ще важне й те, що XX. Конвенція звернула пильну увагу на відношення „Свободи" до внутрішніх, чисто американських справ, до політики уряду та тих всіляких економічно-суспільних реформ, що характеризують правління президента Френклина Д. Рузвелта. Як знаємо, таку саму увагу звернено теж і на заграничну політику президента й уряду, а зокрема на відношення до тоталітарних держав та на допомогу демократіям, з чим знову є тісно звязана потреба якнайсильнішої оборони Злучених Держав. Теж і з цього боку одобрено одноголосно становище „Свободи" до усіх тих справ, як і поручено їй і усьому членству У. Н. Союзу твердо стояти при президенті й уряді й їх у всьому попирати.

Ось ті всі затвердження політичної лінії „Свободи", як і вказівки на будуче треба брати з цього боку, що „Свобода" є офіційним органом У. Н. Союзу, а Конвенція найвищим тілом цеї орґанізації. Та це є теж для „Свободи" і великою радістю, що законне представництво У. Н. Союзу добре відчуло й зрозуміло працю свого офіційного органу та одноזгідно затвердило його змагання спрямовувати енерґію нашого громадянства в Америці до ідейної й конструктивної праці для нашого добра в Америці й допомоги визволенню поневолених українських людей в Европі.

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО ТЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

ВІД РЕДАКЦІЇ: — На днях прибув до Злучених Держав молодий американець українського роду, що перебував довгі роки на Західній Україні, покінчив там вищі школи і брав активну участь в культурно-національнім українськім життю. Приглянувся він добре давній польській владі, як теж був свідком півторарічної московської господарки на західньо-українських землях. Імени очевидця не подаємо зо зрозумілих причин. Спостереження цього американського громадянина подаємо в серії статтей, з яких та є одинацята.

XI.

Спротив Населення на Західній Україні

Пасивний опір українського населення.

Ненормальні відносини, що настали на Західній Україні через большевицьку окупацію, спричинюють, зовсім природно, велике незадоволення українських мас. Всякі методи большевицької політики, включно з розстрілами і депортаціями, не відстрашують українських людей від ворожої постави до большевицької окупації.

Найбільш очевидною зброєю, якою воює українське населення з червоними наїздниками, є під сучасний момент масовий пасивний спротив проти советської влади. Українці приглядаються тепер мовчки до большевицьких заходів та потягнень. Та був час, коли були серед українців такі, що дійсно хотіли співпрацювати з большевиками бодай на культурній ділянці. Це були, наприклад, українські музики. Але й ці попали дуже скоро в большевицьку неласку. Многі з тих, що були вибрані навіть в „депутати", вже вивтікали заграницю. Ось тому нема найменшої надії, ні нема вигляду на якусь „нормалізацію" чи угодову українську політику супроти большевиків. Це є виключене.

Українське населення назагал мовчить. Воно намагається держатись супроти большевицьких наїздників зорґанізовано, наскільки це можливе під большевицькою диктатурою. В кожньому разі усім, а в тому і заграничному світови, треба знати, що всі ті „радісні" проєкти чи ухвали, що виходять з Москви в імені Західньої України, не мають нічого спільного з українським народом. Він їх не проєктує, не ухвалює, не одобрює і не приймає. А коли і бере участь у „виборах" чи всяких інших „плебісцитах", то, очевидно є до цього примушений большевицькою владою. Це теж свята правда.

Та як кожний поневолений нарід не перебирає в засобах у боротьбі з наїздником його вітчини, також і українці на своїх землях уважають, що всякі середники, які ведуть до знищення чи хочби ослаблення жахливої московської диктатури, є добрі та етичні. Тому саме може статись і таке, що українці перейдуть з пасивного до активного спротиву большевицькій владі. Але це вже здогад, а я хотів би подати, що є. Тому скажу тільки те, що коли українці не почали ще масової революційної боротьби проти большевицької тиранії на Західній Україні, то тому, що вони кермувалися досі виключно зглядами доцільности. Ось тому можна припускати, що вони революційну акцію напевно поведуть тоді, коли будуть уважати її в даний момент за конечну і таку, що має вигляд на успіх.

Революційна акція проти большевиків на Західній Україні.

Але вже й тепер, тут чи там, українці організують революційні акти. Є вже тепер спроби проти-терору проти большевицьких окупантів. Знаю лиш кілька випадків, але це, що вони ділялися в ріжному часі та в ріжних околицях краю, вказує, що це не є спорадичні чи відірвані випадки. Мається враження, що це частина широко розгалуженого пляну та виробленої методики.

Ми вже згадували при іншій нагоді, що в Теребовлі українці напали були на тюрму НКВД та повбивавши всіх сторожів і визволили багато невинно арештованих українців. В наслідок того, НКВД розстріляв 18 українців як „бандитов" та „диверсантов".

В Тернополі невідома рука застрілила одного большевицького старшину. Сталося це в такий спосіб: НКВД було повідомлене конфідентом, що в даному селі (назви села не подаю зо зрозумілих причин) має стрінути курієр ОУН кількох місцевих членів цеї орґанізації. На місце поданої стрічі вислано 10 аґентів, які мали виарештувати націоналістів. Та так сталося, що й націоналісти знали наперед про засідку НКВД, тому постановили вчинити їм справжню несподіванку. На означене місце (в ночі) прийшов сподіваний курієр ОУН, але на це тільки, щоб викликати НКВД-истів зо засідки, що й сталося. Коли всі 10 почали за ним бігти, їх засипали з кількох боків ручними ґранатами, а внаслідок чого всі десять були вбиті. Про цю подію знаю цілком певно, як також знають про це люди того села. Та про це большевицька преса не згадала ні словом.

У Львові, а було це весною 1940 року, на одному з великих большевицьких „балів" на площі Сокола-Батька, кинуто українцями кілька сильних бомб, в результаті чого було вбитих та ранених 150 большевиків, в тому числі також багато жінок. Після того большевики перевели у Львові масові арешти та вивезли кілька транспортів зі Львова на Сибір. Большевицька преса подала, що в наслідок атентату „бандитов" було вбито у Львові 3 особи...

Коли Підгаєць напала ґрупа узброєних українців на большевицький конвой, який віз кількох закутих українців. Конвоюючих НКВД-истів вбито, а скутих українців звільнено. Крім того багато міліціянтів гине з рук невидних месників.

Це тільки кілька випадків проти-терору, яким обороняються українці проти терору большевиків, організованого самою большевицькою державою. Були чутки, що таке саме діється в західних повітах, як Стрий, Долина, Коломия й ін. Звичайно, про такі речі тяжко довідуватися, бо ані в пресі ані теж в большевицькому радіо про ці акти протитерору нічого не подається.

Крім того, по українських селах є повно всяких відозв, летючок, та навіть брошур з гострим, проти-московським та проти-большевицьким змістом. Підпільна робота цілком не ослаблена, а посилена далеко більше ніж це було за польської окупації. Ночами часто друть портрети Сталіна, по школах збивають „шпанеглі" в його очі, і ін.

До цього проти-большевицького наставлення українських мас не треба жадного підюджування зо заграниці, як це дехто припускає, бо це є природна боротьба українського населення з ворогом, окупантом. Та боротьба не ведеться в нічийому інтересі, а тільки в інтересі самих українців. І інакше бути не може! Не може ніхто закрити того, що українські маси ждуть на війну большевицької Москви з якоюнебудь державою, вважаючи, що це буде нагода повстати проти большевицьких варварів. Далі треба ще знати, що коли Польща пішла до війни, то українці здержалися від масової та орґанізованої акції проти поляків. Причиною того, як можна догадатися, була непевність, що зробить большевицька Росія. Та це факт, що й сама неґативна постава до польської влади нанесла Польщі велику шкоду. Це є нині загально признаним фактом, але чого іншого могла Польща надіятись за те, що знищила свого часу Західньо-Українську Републику? Зате з большевиками буде далеко інакше. Проти большевиків українці повстануть з такою силою, що ніхто не в силі буде їх здержати. Таке є відчуття українських людей у Західній Україні, де я жив і з якими працював. Положення українців під деспотичною диктатурою Сталіна є таке, що той нарід мусить бути проти Москви. Українське евентуальне повстання проти Сталіна не буде викликане ніякими „націстичними" чи іншими аґентами. Це буде навіть — крок розпуки, бо українці не надіються нізвідки помочі. Вони тільки вірять, що в критичній годині большевизм не видержить та скрахує в наслідок своєї власної немочі. А вони тільки поможуть процес цього розкладу приспішити. Ось так думають українські люди в Західній Україні про своє визволення.

ЦИВІЛЬНА МОРАЛЬ

Представники уряду, праці, капіталу і зарядів фабрик відкрили в Вашингтоні в днях 22 і 23 травня дводневні наради, які мали довести до висновків, яких способів уживати та чого уникати, щоб в нинішних напружених часах скріпити мораль цивільного населення і зробити його відпорним від чужих ворожих наступів.

Бесідники, які забирали слово в тій справі, говорили розважно, уникали пустих, гучних фраз про патріотизм і демократію, а старались по науковому розглянути все і знайти способи, як запобігти лихови.

Бо хоч, безперечно, серед тих людей, які голосно говорять про патріотизм багато є дійсних патріотів, то всетаки не всі вони є патріотами. Також не всі ті є справжніми демократами, які голосно кричать про демократію. Не всі причиняються до справжньої національної відпорности, що пальцем в чоботі накивують на адресу ворога. Це справи, які треба розбирати розважно, по науковому і руководитись при тім думками та поглядами таких людей, до яких можна мати всеціло довіря.

На згаданих нарадах у Вашингтоні, серед інших бесідників, забирали також слово М. М. Геджес, директор дослідного відділу в міжнародній юнії електричних робітників. Себто людина, яка цілий час стояла і стоїть близько організованого юнійного руху. Тому саме його погляди на цю справу є зовсім вільні від завваг, мовляв, це — „капіталістичний вислужник".

Отож цей робітничий представник сам ствердив, що в клясовій економічній боротьбі, яка ведеться нині майже в кожній суспільности, є велика загроза, що ворог використає ту боротьбу і в якийсь спосіб зашкодить даній нації. Кожний робітничий провідник, чи урядовий робітник, який думає, що ціллю юнії є клясова боротьба, говорив Геджес, працює на користь Гітлера. Також на користь Гітлера працює кожний бюрократ, який думає, що в часі війни є добра нагода поширити права уряду; вкінці кожний фабрикант, який думає, що це настав час, аби розплатитись з юніями.

В критичних часах, говорив він, всі суспільні шари мусять працювати разом, солідарно, для вищої цілі. Для цеї цілі вони мусять робити всякі потрібні особисті посвяти. Дословно він говорив: „Підчас кризи особа має віддати все ґрупі і ми мусимо провірити погляд, що орґанізована суспільність винна дуже багато для поодинокої особи. В тім надзвичайнім часі не повинно бути ні одної упривілеованої кляси".

Ось такі погляди нині поширюють представники американської орґанізованої праці! А наш читач відразу заввважить, що ці погляди буквально такі самі, які ми впродовж років голосили на сторінках нашої преси, а за які деякі деякі таврували нас „ворогами демократії", чи просто „прихильниками фашизму".

Нація, головно в напружених часах, мусить внутрі солідаризуватись, всі її суспільні шари мусять співпрацювати для одної спільної національної цілі, для якої всі вони мусять приносити менші і більші жертви, до життя включно. Це є справжня демократія, це є справжня національна мораль, справжня оборона проти чужих тоталітарних сил, які хотілиб в самих основах розточити американсько-демократичний лад!

Ті особи, які ширять відмінні кличі, які проповідують клясову боротьбу, які прибірають маску фальшивих оборонців робітників і цькують їх проти інших суспільних кляс, є фактично тихими спільниками Гітлера. Бо вони розточують свою суспільність зо середини і розмягчують її для ідеольоґічних та фізичних ударів Гітлера. Таке ствердив представник американського робітництва, Геджес.

Його слова відкидають теорію Маркса, яка побудована власне на вічній боротьбі праці з капіталом, одної кляси з другою. Ці слова далі вказують, що робітник, який з засади не лає капіталу й признає йому ті конструктивні прикмети, які він дійсно має, не конче є „панський вислужник", такий, що „тягне за панами". Як раз такими словами малюють нині деякі поодинокі наші робітничі ідеольоґи тих, що виступають проти вічної гризні поміж поодинокими клясами, зокрема проти деструктивної боротьби праці з капіталом.

В критичних часах нація потребує єдности. Хто ту єдність розбиває є справжнім підривним елементом, спільником „пятої колюмни".

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

ОРЛИ

Історичне оповідання з рр. 1734—1750.

(5)

— Я піду вперед, — сказав Петрусь і крутими стежками та стежечками, пообсаджуваними аґрусом і винничками[20]), попровадив Тригуба до великої хати з ґанком на різьблених стовпах. Відчинилися цвяховані, дубові, тяжкі двері, й вони ввійшли в просторі хороми, освічені тьманими каганцями, що звисали на залізних ланцюжках з дубових сволоків. Ще не встиг Тригуб скинути киреї й повісити її на оленячих рогах, як уже відчинилися двері й на порозі появився Сулима зі свічкою в руці.

— Гість у дім, Бог у нім, — витав Тригуба, стискаючи йому руку.

Увійшли в простору світлицю, вистелену килимами. Стіни пообивані блакитним шовком у золоті квітки; дзеркала, портрети, дорогі годинники. Здовж стін липові лавки, теж килимами понакривані, а в вуглі піч, із кахлями, розмальованими в орли та в квіти.

Коло печі декілька фотелів, пообиваних шкірою, витисканою та визолоченою лишно.

Між фотелями стіл на точених ногах.

— Сідай, дорогий сусіде, — почав Сулима; — а ти, Петре, принесеш нам старого вина, бо й ми вже не молоді, й подаси закуску.

Петро приніс одне і друге, поналивав чарки й хотів іти геть, але Сулима спинив його:

— Лишися тут. Я перед тобою ніяких тайн не маю. На те бо ти й Сулима.

Петро поклонився батькові й підпер піч.

— Налий і собі чарку, — звернувся до нього батько. — Так. А тепер випємо за нас та за всіх добрих людей, щоб справа наша не пропала.

Випили.

— Ну, тай дочекалися ми часів! — почав Тригуб. — Нарікали наші люди на покійного Апостола, що начебто ласки в москалів забігав, а тепер чогоб ми не дали, щоб Апостолові часи повернулися.

— Повернуться, ще й кращі прийдуть, — обізвався Петро й замовк, зрозумівши, що вихопився не в час. Але батько не скартав його за це.

— Так ти гадаєш, хлопче? — спитав.

— Не лише гадаю, а й вірю, — відповів Петро.

Старі перекинулися очима. Тригуб, чоломкаючись зі своїм сусідом, промовив:

— Ще, добродію, наша справа не пропала, коли молоді не втратили віри.

— Та чи багато таких? — зітхав Сулима. — Чи багато їх? Затроює Москва нашу молодь своєю наукою, на уряди до нас посилає всяку наволоч, що ні мови нашої, ні звичаїв не знає, а тільки дивиться, деб то що зарвати та як би то скоро й легко розбагатіти; чорно стає чоловікові в очах, як собі про те все погадає... Де було ясно, там тепер темрява.

— А ми ту темряву блиском шабель геть проженемо, — схопився Петро.

— Дай, Боже! — притакнув Сулима. — Дай, Боже. А покищо про діло подумати треба. Чи ти, сотнику, приніс свої грамоти?

— Що-важніші приніс, — відповів Тригуб.

— Давай їх сюди... Так... А ось і мої... Згорнемо їх докупи.

Навинув свої на сотників звиток і обкрутив мотузком.

— Добре. А тепер, де ми їх перед ворогом заховаємо? — спитав.

— Гадаю, що найкраще закопати в одному з твоїх льохів. Двір у тебе, добродію, великий і будинків чимало, не легко буде найти, — відповів Тригуб.

— Але й не важко. Вони двір цілий догори коренем попервертають, як захочуть.

— То деж тоді? Як ти міркуєш?

— Де? Покійному дідові під опіку віддам. Дід мій, як знаєш, козак був хоробрий і вірний. Ніколи він нашої справи не зрадив. Не зрадить її й тепер.

Тригуб здивовано подивився на Сулиму.

— Не розумію тебе, добродію, — сказав. — Покійному дідові? Як це так?

— Послухай. Дід мій лежить у мурованому склепу під манастирською церквою. Манастир скасували, в церкві вже давно не правлять. З теперішних людей ніхто й не память, де Гнат Сулима лежить. Підемо туди втрійку. Піднесемо домовину, покладемо туди наше добро і — хай тоді Москва шукає.

— Справді. Добру ти штуку придумав. Ходімо! — втішився Тригуб. — А челядь? — пригадав собі по хвилині.

— Челядь спить, а сторож у мене німий і вірний. Він хочби нас і побачив, і на муках не видасть. А проте, не спитавши броду, не лізь у воду, іди Петрусю, поперед нас і, — розумієш мене, — колиб

(Продовження на стороні 4.)

[20]) Винички — порічки.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ТАРГАНИ В НОВИНЦІ.

Доносять з Вашингтону, що члени конгресу заалярмовані. Цим разом не Гітлєром, і не Мусоліним, і не Сталіном, ні Мацукою. Заалярмовані тарганами в конґресі.

Говорив один конгресмен, що в конгресі заплодилися таргани. На три цалі завдовжки. Інший сказав, що говорити про три-цалеві таргани це поважне прибільшення. Три, не три, але двоцалеві таргани в конгресі таки є.

Що справа дійсно поважна, видно з того, що поставлено внесення призначити 25,000 долярів на вигублення тарганів у конгресі. Чи вистарчить 25,000 долярів на вигублення тарганів у конгресі, чи не вистарчить, але самий факт, що таргани появилися в такій скількости та такій величині в конгресі, може успокоїть не одну господиню, котру стид і розпука брали на вид тарганів, що залазили до її хати.

ІСТОРІЯ И ПРИРОДА.

Наукова організація, що розіслала з Вашингтону новинку про таргани в конґресі, використала нагоду, щоб подати деякі ближчі дані про це сотворіння.

Довідуємося, що в науці про комашню її називають по латинськи „перепляпета американа". Довідуємося далі, що рід тарганів старинний: мовляв він виводить свій рід з тих „караконів", що їх скамені́лі останки заховалися в наще з епохи вуглевої, багато міліонів літ тому. Тоді й предки наших тарганів доходили до великанської довжини 6 цалів. Справді героїчна величина.

Як бачимо такий простий американський „какровч" виводить свій рід з далеко глибшої старовини, ніж римські аристократи з роду Кольонів, котрі навіть на рід італійського короля дивляться як на недавних доробкевичів.

ЧИ МОЖНА ПРО ЦЕ ПИСАТИ.

Хоч прочитав я новинку про тарганів у великих нюйорських щоденниках, усе таки я вагався, чи писати про них.

Адже можна стрінути людей, які думають, що поважна людина лише про поважні річи пише. І є люди, які думають, що, як один актор грає короля, а другий актор королівського слугу, то той, що грає короля, певно кращий актор від того, що грає королівського слугу. Колись письменники писали лише про королів і царів; написати про селянина або робітника вважалося невідповідним. Франкові відкинули раз оповідання, бо в ньому згадувався воловід.

Та побачив я на другий день в „Ню Йорк Таймсі" передовицю про миш. Дісталася миш у передовицю „Таймсу" в цей спосіб, що підчас розправи в суді в нюйорській дільниці, саме в хвилі, як прокуратор почав свою промову до присяглих суддів, миш залізла під стіл адвокатів і стала гризти черевик сидячого при ньому газетного репортера. Як прокуратор відкрив причину шелесту, й заалярмував суд, суддя перервав розправу й приказав прислузі справити облаву на миш. Допевна, як миш піймано й виконано на ній присуд смерти за переривання нормального біґу справедливости, пішла судова розправа спокійно вперед.

Коли читачі великого щоденника не погнівалися за миш, я певний, що вони не погнівалися, би за статтю про тарганів. Чейже не можна на кожний день настарчити львів.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СЛОВО ДО НАШИХ ЖІНОК.

Я щойно вернула з XX. Конвенції У. Н. Союзу, що відбулась в Гарисбурзі. Там я приглянулась ближче жінкам-делеґаткам, а було їх разом зо мною 38. Були жінки старші віком, були середнього віку і були молоденькі дівчата. Видно, що наше жіноцтво таки вже доціняє вагу організації й гуртується біля У. Н. Союзу. Та коли зважити, скільки маємо в У. Н. Союзі членіць, то тих делеґаток було таки замало. Ось на те й хочу звернути увагу нашого жіноцтва Постараймось, ми жінки, щоб нас було в У. Н. Союзі ще більше, та щоб було більше число делеґаток на будучій, XXI Конвенції У. Н. Союзу. В першу чергу ви, молоді дівчата, старайтесь більше заінтересуватись нашою дорогою організацією. Виявіть ще більшого духа і втягайте одні одних у ряди У. Н. Союзу. Старайтесь уже тепер про те, щоб заслужити ревною й ідейною працею на те, щоб могти бути делеґаткою на найблищу Конвенцію, а там може й головною урядничкою У. Н. Союзу. А ви, старші жінки, не підупадайте на дусі! Ще трохи видержім при праці, поки молоді займуть наші місця. Ї бороніть наших жіночих прав так завзято, як ви їх боронили на XX. Конвенції У. Н. Союзу. За ту оборону належиться ій від нас усіх признання в першу чергу пані Марії Періг, нашій ідейній діячці, що то була довший час в Головнім Уряді У. Н. Союзу, між іншим теж і містопредсідательков. Памятаймо жінки, що нам теперішний головний уряд є прихильний. Він дає нам право рівности. І ми не мусимо мати тільки три жінки в Головнім Уряді (це є нам заґарантоване!), але можемо мати і більше, якщо самі про те подбаємо. Тепер маємо в уряді дві старші жінки й одну молоденьку. А як попрацюємо через ті чотири роки, що перед нами, то зможемо скористати з признаних прав і вибрати більше жінок до Головного Уряду. Тож ідім разом! Обєднуймося! Маємо право, так користаймо з нього, але через завзяту, чесну й ідейну працю.

Ева Дудяк,
Ґрейт Медовз, Н. Дж.

В ІРЛЯНДІЇ НЕСПОКІЙ

БЕЛФАСТ. — Заповідження бранія рекрута в Північній Ірляндії викликало в цілій Ірляндії заколот. В Північній Ірляндії він є одначе піддержуваний меншиною, що є католикиею й іде за покликом ірляндського кардинала, що спротивився бранію рекрута з тої причини, що це розбиває єдність Ірляндії й нарушує її суверенні права. Супроти цього рекрутація буде мабуть відложена на пізніший час.

ЗАГАЛЬНА РАДА ВИДАЄ ПІДРУЧНИК ГРОМАДЯНСТВА

Нове видання брошури „Як стати громадянином" подає всі найновіші інформації.

Загальна Рада Американської Єдности щойно випустила нове видання брошури під заголовком: „Як стати громадянином Злучених Держав". В ній подано всі зміни процедури натуралізації, які прийнято цього року на підставі збірки нових краєвих законів. Брошуру опрацювали спільними силами урядники Загальної Ради, а це Рід Луїс, екзекутивний директор, і Маріян Скібскі, помічниця директора. Вони обоє опрацювали попередні видання підручників про громадянство, котрі на протязі довгих років були загально поширювані та служили тисячам інтересованих.

Те нове видання брошури „Як стати громадянином Злучених Держав" обнимає девятьсот сторінок друку, тобто 28 сторінок більше ніж було в попереднім виданні. Кромі звичайного змісту про натуралізаційні закони та інформації, є там повний текст конституції Злучених Держав, включно спису прав, цебто перших десять поправок до конституції, а також всі інші поправки, приняті пізніше. Не зважаючи на додатковий матеріял, ціна підручника остає по старому, а саме 25 центів за примірник.

Багато змін у натуралізаційних законах і процедурі мають своє значіння. У многих випадках вони призначені для помочі майбутнім громадянам у докінченні початкових кроків натуралізації й поминенні всяких можливих неприємностей. Зміни пороблено дотично місця для вибирання перших паперів; як довго треба ожидати на переслуханя після внесення петиції на повні папері, а також означено ті особи, котрим не треба вибирати перших паперів, але відразу можуть подаватись на другі папери. Інші зміни відносяться до петицій про натуралізацію та свідків, громадянство дітей, жінок, як членів американських мілітарних сил, чужинців, працюючих на американських кораблях, а також про стан громадянства дітей роджених в Порто Ріко та на Дівичих Островах. Знова ще інші вияснить справу втрати американського громадянства й як його можна відзискати.

Брошура теж обнимає около 130 зразкових питань і відповідей дотично форми правління та державного устрою Злучених Держав; про правительство його відділи, функції, обовязки стейтових і місцевих урядів, деякі факти з американської історії та багато загальних питань. Крім того подано спис еміґраційних і натуралізаційних бюр, щоби кожний інтересований міг довідатись де знаходиться найближче таке бюро.

Згадана брошура написана дуже зрозуміло звичайною англійською мовою і обнимає повний спис змісту. Вона оправлена в тривкі та гнучкі паперові окладинки. Її можна набути по 25 центів за примірник, висилаючи замовлення враз з належитістю до: Common Council for American Unity, 222 Fourth Avenue, New York City.

Число безробітних найменше від березня 1930.

Відділ Індустріяльної Економії при Заряді Конференції подає до відома, що після того коли в березні одержало працю 887,000 безробітних, то зладжене обчислення виказує, що в цілім краю остається ще 6,142,000 людей без праці. Теперішне число, згідно з обчисленнями Заряду, є менше сьогодні ніж будь коли було за всі часи від березня 1930. року.

Знова з другого боку звіт Заряду вказує на факт, що число працюючих людей зросло на 49,373,000, цебто на найвище від вересня 1929. року, або на 350,000 більше від найвищого числа будь коли тут зарекордованого.

Зладжуючи те обчислення, Заряд включив до числа безробітних майже два і пів міліона тих робітників, котрі працюють на WPA, CCC та інших правительственних допомогових проектах праці. Коли це число відтягнути від загального числа безробітних, то на цілий край остається небагато більше як 3,500,000 дійсно безробітних людей.

Загальна Рада — ФЛІС.

СПРОБА ПРОТИЛЕТУНСЬКОГО ЗАТЕМНЕННЯ В НЮАРКУ

Військові власти, в порозумінні з міськими властями міста Нюарку перевели в ночі з неділі на понеділок спробу протилетунського затемнення. Точно опівночі приказано було всі світла погасити. Був теж заклик до всіх мешканців, щоб у той час вони сиділи по домах, зокрема, щоб не пробували вештатись автами по вулиці. Всі доми і крамниці, також всі вуличні світла, мали погаснути. Але цей експеримент не вдався вповні, бо люди не трактували цеї спроби так, як треба було. Хоч власти передтим перестерігали, що це не забава, а важна річ, проте багато людей не виконало якслід приказу і по місті, дивлячись з повітря, було багато освітлених місць, по яких ворожі літаки могли легко розпізнавати де вони. Власти задумують незадовго перевести ще одну спробу, яка б лаб виконана докладніше.

ВИД МІСТА КАНЕЇ И ЗАЛИВУ СУНДА НА ОСТРОВІ КРЕТІ,
де велися завзяті бої між англійцями й німцями.

ДЕЩО ПРО ЗОРІ

— Глянь на небо, — і воно розкаже тобі багато де-чого про землю: як народилась земля, яка була вона з початку, що сталось з нею далі, що ще станеться в далекій будуччині.

Так радять учені. Послухаємось їх поради і глянемо на небо в ясну зоряну ніч. Але самим оком багато не побачиш, тільки чорно-синє склепіння неба, засіяне безліччю великих та малих зірок і більш нічого.

Візьмемо краще підзорну трубу — телескоп, — цей чудовий струмент, крізь скла якого усе далеке здається нам так, немов воно стоїть від нас багато ближче, ніж це справді є. А зірки ж усі від нас дуже далеко: багато міліонів верстов розділяють нас з ними. Але телескоп наче притягує їх ближче до нас і тим самим дає змогу нам розглядіти їх краще; окрім того він відкриває на небі багато такого, чого голим оком ніколи не побачиш.

Ось гляньте на небо, де сяють „Косарі". Це гурток зірок — сузіря, котрому стародавні греки дали назву по іменню одного з своїх співбогів — „Оріон". Ось направимо наш телескоп на нього. Тоді все невидиме досі встане зразу перед нами. Посеред „Оріона" звявиться легенька прозора хмарка, вона блищить і кидає круг себе проміння.

Направимо тепер наш телескоп на друге сузіря „Ліра". Воно складається з 21 зірки, серед яких найбільша сяє найкраще. В телескоп ми побачимо тут велику туманну пляму, якої без струменту не бачили. Ця пляма трохи відрізняється від тієї, яку ми бачили в „Оріоні"; Вона має вигляд широкого блискучого обруча, а посеред нього наче вогняна куля, і горить вона мов зірка. Таких туманних плям на небі дуже багато.

Звичайні хмари, тумани — то ніщо інше як водяна пара, що знялась вгору. А туманні плями поміж зорями то є газ та розжеврена пара з металів (олова, заліза, міді та інчих). Газ — такий як повітря: ні рідкий, ні твердий. А в самому повітрі є скілька таких газів. Отаких газів між зорями багато. Запамятаймо це і подивимось; що цікавого ще скаже нам небо.

Придивімся тепер до зірок. Вони не однакові: одні горять білим вогнем, другі золотим, треті червоним. А від чого воно? Причин тут багато, а головну з них ось зараз побачите?

Кинемо шматок заліза чи сталі у вогонь і роздимемо міхом. Залізо зігріватиметься і на наших очах стане мінитись. Зразу буде чорне, хоч і гаряче; далі почервоніє, потім стане блищати золотом, а ще далі, коли ще більше розпечеться, стане горіти ясно-білим вогнем. Бачите тут самі, що колір заліза залежить від того, як воно зігрілось. У найбільшому вогні воно стане біле, у найменчому — червоне, а межи цими двома — золотожовте. Ось цей звичайний приклад допоможе нам зрозуміти, чого зорі не однаково горять.

Зорі складаються з такого самого матеріялу, як і туманні плями, але матеріял той на них розпечений, — і то не однаково. На білих зірках він розпечений найбільше, на червоних — найменше, а на золото-жовтих — середне.

Серед дня на небі горить лиш одна, найбільша зоря — то наше сонце. А далекий, блідий вогонь інших зірок марніє перед сильним і найближчим до землі світлом сонця. Придивімось і до неї зорі, вона нам і про землю щось роскаже.

Коли глянемо на сонце в телескоп, то побачимо, що поверхня сонця, цеї вогняної кулі, не рівна і не спокійна, а мов весь час коливається, хвилюється: то тут, то там по ній виринають ясні блискучі плями, наче вогники — факели, а поміж ними розкидані темні плями. На сонце треба дивитися крізь задимлене скло, бо інакше можна осліпнути.

Плями на сонці наче й не великі, але коли згадаєте, як далеко від нас сонце, то ви зрозумієте, чого вони такими малими здаються. В дійсності ці плями дуже великі; деякі з них будуть завбільшки як наша земля, а є й такі, що разів пять-шість більші від неї. Навкруги плям цих відбиваються вогники; вогняним стовпом здіймаються вони у гору, потім снопом розсипаються по поверхні сонця.

Покинемо сонце і вернемось знов до зоряної ночі та до зоряного неба. Трапляється так, що в небі, в тім місці, де ніхто ніколи не помічав ніякої зорі, раптом зявиться зірка, засяє ясним світлом, побуде рік-другий, а то лиш кілька день, потім помарніє тай щезне, наче її й зовсім тут не було. Звідки взялася? Чого так не надовго? Куди ділась?

Така зірка зовсім не раптово зявилась, але раніш її застилав туман, що стелиться і понад сонцем та заступає часом його світло; але туман розійшовся, пропустив крізь себе вогник і, досі темна, невидима зоря раптом засіяла. Далі, коли туман знову зіллється розійдеться густим, темним вкривалом по небі, зоря знов погасне — стане знов невидимою.

Отже, окрім білих, червоних, та жовтих зірок, є ще темні часові зорі; матеріял, з якого вони складаються, мусить бути це менше розжеврений, ніж на червоних зорях. Вони не довговічні: минуть віки, і вони зовсім погаснуть, не маючи сили хоч зрідка засіяти, показати, що і вони зорі.

Серед зірок, що стоять в небі, є і такі, яким зовсім не личить зватись зорями. Вони не мають свого власного світла, вони не розжеврені і не горять, у них світло чуже позичене; були часи, коли й вони були зорями, але те давно минулось; тепер вони просто величезні темні кулі, от як наша Земля. Гляньте на місяць, коли він повний, — як він гарно сяє, мов купається у своєму сяйві; алеж ніякого власного світла він не має. Коли б ми були не на землі, а на місяці, то звідтіля наша земля нам здалась б такою, яким здається тепер місяць — ясною та блискучою. Алеж земля не має світла нікого, як і місяць: вона горить тим світлом, який дає їй сонце.

І не один тільки місяць та земля світять сонячним світлом, а багато інчих, наприклад Венера — вечірня зоря, Юпітер, потім Сатурн, Марс; усе це теж великі гарні зорі. Усі вони, так як земля, тулятися коло сонця: світяться його світлом, гріються його теплом.

Ви, звичайно, знаєте, що земля ходить навкруги сонця. Те саме відомо і про інші темні зорі. Так само і Венера, і Юпітер, Сатурн та Марс вихрем вються навкруги сонця. Окрім них ходять круг сонця ще три зорі — велитні Меркурій, Нептун, Уран, та ще кілька сот менчих. Найближче до сонця стоїть Меркурій, найдалі Нептун; а межи цими двома зорями стелються шляхи інших зор: зразу Венери, потім нашої землі, потім лежить шлях Марсів, потім шляхи більше як 4-х сотень дрібніших зірок, [illegible]

Юпітер, Сатурн та Уран (Усі ці назви зірок походять від стародавніх римлян; так звались боги їх, яким вони молились).

Цікаво ще те, що в кожної зорі є ще товариші, такі самі темні зорі, які ходять разом з ними навкруги сонця. Таким товаришом нашої землі є місяць. Він ходить навкруги землі, а разом з нею крутиться навкруги сонця. У Марса є два великі товариші — два місяці; у Юпітера аж пять, в Урана чотири, а у Нептуна, так як і у землі, лиш один; а у Сатурна аж вісім.

Усі ці темні зорі складають, разом з сонцем немов цілу сімю. Сонце — мов мати, біля якої туляться вісім дорослих та 4 сотні дрібних дітей. Вони рідні між собою вже й, через те, що, як довідались учені, складаються майже з одного матеріялу. На сонці є залізо, свинець, олово, мідь, срібло та багато інчих річей, які знаходяться і на землі. На землі лиш усі ці речі знаходяться твердими, а на сонці вони розжеврені, розтоплені, або просто лиш пара з них. Гадають, що і інші темні зорі — планети мають в собі те саме, що є на сонці та в землі.

Але тільки ця сімя темних зірок має в собі щось спільне. Ми називали раніш і сонце зорею, а ми бачили, що усі зорі мають в собі спільний матеріял: зовсім такий і є на сонці. Значить, сонце так само близьке і усім зорям. А коли воно рідне землі Марсу, Венері, та іншим планетам, то значить планети — родичі усім зорям. Навіть ті туманні зірри „Оріон" та „Лірі", навіть вони по матеріялу, з якого складаються, не далеко одійшли від зір та від землі і сонця. Ті самі блискучі гази, розжеврена пара металів, з яких складаються ті тумани, усе те є в зорях і на сонці. Таким чином доводиться порідпити усе небо. А з цього всього зрозуміємо, що земля й усі схожі на неї темні зорі — планети були колись ясними зорями. Земля, щоб показати, що їй родичі сонце та зорі, викидає часом з глибини своєї цілі стовпи вогняної пари, газів і виливає цілі потоки розтопленого каміння: ось подивіться, мовляв — ось той дух та кров, які ріднять мене зо всіма зорями.

ЗА ПЛЯН ПЕРЕБУДОВИ СВІТУ

Секретарка американського товариства заграничних справ, Віра Дін, в своїй промові в Гармоні Клоб, в Ню Йорку, сказала, що коли демократичні держави, серед них Америка, хочуть вирвати Европу Гітлерови з рук, то вони мусять самі видвигнути якусь позитивну програму, яка давала б людям більше, ніж Гітлер обіцює дати.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ.

ПИСАНКА

(Мойому братови Романови Маразови).

Оленка приглядалася, як бабуня вклада в кошик святити паску, яйця, сир, лакомо облизувала свої уста, а опісля примиляюючись шепнула їй:

— Візьміть мене з собою.

— Що вона там говорить? — спитала мати пораючись біля печі.

Дівчинка притулила пальчик до уст і бабуня відповіла:

— Нічого...

— Вже хоче йти з вами нести святити, правда? Так ніби в дванацятій годині вночи якраз догідна пора для неї до церкви йти — кинула поважно.

— Засне, та й забуде — відповіла шепотом бабуня.

Але Оленка на таких недоговорюваних слівцях розумілась, оглянула ще свою пасочку, спинаючись на випинки біля високої шафи, на якій стояло печиво, понюхала приємний запах начинки, що допікалась у печі й вибігла з кухні.

Не з таких вона була, що скоро забувають. В світлиці переглянула святочне вбрання, всунула чисту хусточку в кишеню свого плащика, а перед спанням вбралась у чисті панчохи, щоб менше клопоту було вночі.

Тільки щоб не заснути — думала, як сон на віях колисався.

Але цим разом мала щастя й збудилася саме в пору. Правда що треба було вислухати терпкої проповіди про кашель, простуду й про все решта, що вяжеться із холодом весняної ночи, але таки пішла.

Ішли вигоном великого подільського села й виминаючи замерзле груддя говорили.

— Тут якось людям лекше, як у нас. Дивись, і дороги хоч чотирма парами коней обертай й толока для худоби, а в нас півнивка за півнивкою, не то їхати але й поступити нема куди — говорить Оленчин дідусь.

— Що край, то обичай, але з тим, щоб опівночи до церкви йти, я таки не можу погодитись — відповіла бабуня.

— Так кажеш, мовби під Москву заїхала. Ти тільки заведи розмову із цим учителем то побачиш, як він Кобзаря вміє на память, — обстоював дідусь.

— Та що з того, коли брат на брата ніж острить — зітхнула й вмовкла на довгий час.

Оленка держалась дідусевої руки й, раз пораз шпортаючись на невїздженій дорозі, здрігалась від холоду.

До церкви ледви припхалась, себто вона з дідусем, бо бабуня осталась між жінками, що поприносили святити.

І чого це так багато людей сьогодні? — подумала й всміхнулася доглянувши знайомого священика, що вчив її отце церковне „аз, буки". Як трохи вгрілася, обгорнена полою дідусевого кожуха, то скортіло оглянути чужі паски й вона без дідусевого дозволу висмикнулась на двір. Чого там не було, а голодній Оленці аж слинка поточилась на вид усяких присмаків. Купила бабуні свічку, щоб засвітити як святитимуть паски й вернулась назад у церкву, бо з холоду аж зубами дзвонила. А там приглядаючись відправі хрестилась раз-пораз за дияконом, що кланявся й похитував кадилом. Як стало благословити на світ, то любуючись дарованою писанкою, що дала їй одна молодиця, не могла діждатись, коли це вже раз покроплять свяченою водою їхню паску.

Але в дома при столі чогось не було все гаразд, насилу скоштувала свяченого й не випускаючи писанки з рук, скулилась на лежанці біля печі.

Збудила її Оля, що принесла їм кілька крашанок. Але хоч які вони були гарні, її писанка була найгарнішою, це помітив маленький братчик і раз пораз позирав на неї.

— Хочеш цеї писанки, хочеш? питалася, обнімаючи малого чотиролітнього хлопчинку.

— Та він зараз розібє — Оля.

— О ні, він добрий хлопчик — боронила свого братчика Оленка, хоч у душі трохи жаль було писанки.

— Підемо в сад бавитись — закомендувала, знаючи, що галасливих забав у хаті не люблять старші.

— І ти його береш — скривилась її подруга.

— Нехай йде, будемо хованки бавитись — впоминалась Оленка, одягаючи малого хлопчика. Але ще не впинились за грабовим живоплотом, як дитина обернулась.

— Не хочу йти, — сказав завертаючи із стежки. І не помогли Оленині намови, що будуть збирати шишки під соснами, що побачуть як у теплицях цвитуть уже бросквині, таки вернувся в хату.

— Тільки писанки не розбий — напімнула й побігла за Олею, що була вже аж біля тої яблуні, що одним своїм конарем понад землю гнулась.

Як збігли біля керниці, де чотирма рядами столітні смереки свою тужну пісню співали, то споважніли чогось. А може тому, щоб садівник із фільварку не нагримав на них. Сиділи на примурку й грілись до сонця.

— Знаєш, як чую їх шум, то мене чогось аж у грудях болить — звірилась подрузі Оленка.

— Може забагато наїлася — сміялась старша за неї Оля.

— А чого мені згадується отака гарна дівчинка з довгими косами й з синіми як сьогоднішнє небо очима — питала Оленка.

— Може казку таку читала — пояснила Оля. Оленка мовчки заперечила головою.

— Як хочеш, я тобі скажу одну — кинула Оля й недожидаючи відповіди стала говорити.

— Колись давно, дуб любив смереку — почала Оля.

— Бачиш вони змалку обидвох одному лісі росли, ну й полюбились. Але згодом, як дуба стали прославляти, почав він за другою любкою оглядатись. Глянув на берізку, так вона від несміливости аж віти опустила, зиркнув на осику, а вона зтріпотіла листячком, а липа й досі пізно цвите, щоб дубові приподобатись.

От він вибрав, вибрав, але й досі не може зважитись, котра з них гарніша. Тимчасом смерека вигналась під хмару, колише гіллям і тужно шепче: „байдуж-же".

— Чуєш, ану прислухайся, чи не так — й очима потонула в темній зелені смерек.

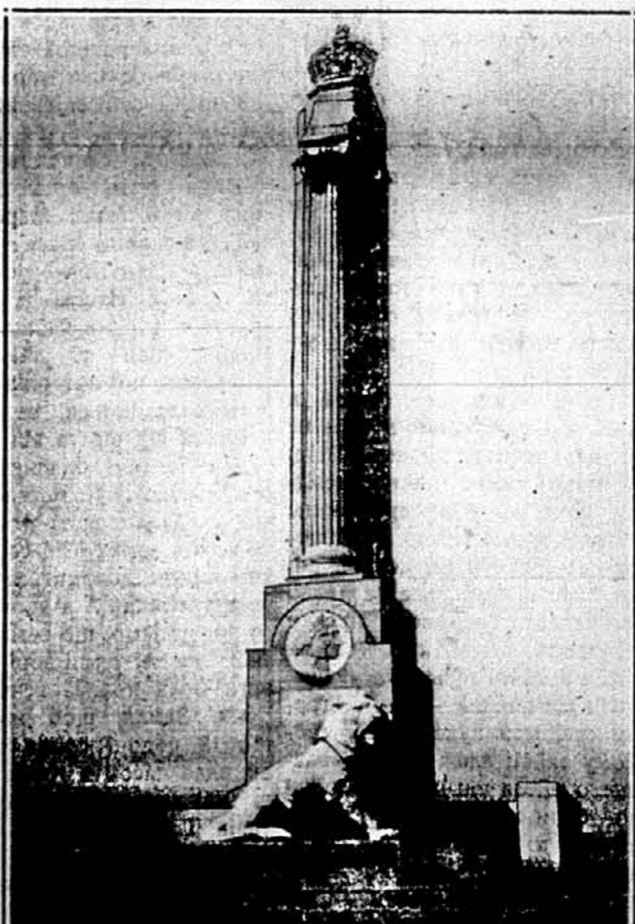
— Чого це ти так носа похнюпила, цеж тільки казка, ходи підем на лебеді подивитись — і побігли в обгороджений густим дротом парк.

Як довгі надвечірні тіни лягали по парковій доріжині, Оля згадала, що їй пора до дому й скорочуючи собі дорогу через знаний тільки їм обом перелаз, побігла в село. А в дома... ох, яке лишенько, отту гарну писанку розбили.

— Я оттак котив до неї — оправдувався хлопчик.

— Чи ти не могла знати, що вона зібється? — кинула докірливо своїй сестриці Оленка. Але що їм говорити, нишком втерла сльози й обіцяла піти до тої жінки, щоб виписала ще багато писанок. А як вони задоволені її обіцянкою побігли в кухню до мами, отворила дядькову шафку з книжками й, злакомившись на красу окладинки, виняла одну з них. Опісля водила пальчиком по папері й трохи пиняво читала чиїсь поезії.

Марія Бойко.

НА ПАМЯТКУ ПОБУТУ КОРОЛІВСЬКОЇ ПАРИ. — У канадійському місті Торонто викінчено памятник на місці, де англійська королівська пара задержалася була підчас своїх перших відвідин у Канаді.

СПІВАЧКА РОЗВОДИТЬСЯ.—Відома співачка Маріон Телі домагається розводу від свого мужа Адолфа Екстрома, що колись був її учителем співу.

(Продовження зо сторони 2.)

щось непевне запримітив, свиснеш. Іди!...

Петро побіг. Обидва старі вийшли в хороми. Тригуб накинув на себе кирею, Сулима теж. Тригуб ніс під киреєю звиток паперів, Сулима каганець, що ледви блимав. Тихо заскрипів ключ у замку — пішли.

Надворі ні місяця, ні зір. Насунулися хмари, накрапав дощ. Вітер по стернях гуляв. Розкидав копи й викручував незжате ще збіжжя.

— Алеж бо ніч! — відізвався Тригуб.

— Саме такої нам треба, — відповів Сулима.

Що кілька кроків зупинялися, наслухуючи, чи не свище Петро... Тихо...

Перелізли цвинтарну огорожу, щоб не відчиняти воріт, і опинилися під деревляною церквою, старою, порослою мохом. Круг церкви лежали забуті могили з похиленими хрестами. Деякі з них глибоко в землю повлазили, і лише верхи торчали зпоміж сонтрави, полину та іншого зілля.

Один із хрестів стояв біля самої церкви, ніби притулився до неї. Під хрестом — камяна плита.

Підійшли до неї.

— Ану, всі враз! — сказав Сулима, підважуючи руками плиту.

Плита й не дригнула.

— Ануте ще раз! — повторив пан Сулима.

Шестеро рук зрушило каменюку, але щойно за третім разом піднесли її і сперли об церкву, щоб не толочити трави.

Під плитою відчинила свої челюсти чорна яма.

— Ти, Петре, залишися тут, — казав — чотири східці, на пятому скрут ліворуч, так... Тепер ми в хіднику... над нами притвір... знову два східці..., уважай, щоб не спотикнувся!... так...

Підніс каганець угору, і Тригуб побачив невеличкий, мурований склеп, а в склепу металеву домовину. Повіяло гнилим духом і вогкістю, — Тригуб гадав, що ось-ось упаде. Але цікавий вітер прибіг за ними сюди, оббіг цілий склеп, погуляв по ньому й вигнав задуху геть. В очах розвиднілося.

Сулима впав навколішки перед домовиною, Тригуб теж. Молилися хвилину. За покійного Ґната й за свою справу Вонаж і його. Він же тутешній. Кість від кости, кров від крови того самого народу. Нехай простить, що сон його бентежать. У покійників довелося помочі шукати... Ось воно як!

— Хай Бог простить, — сказав Тригуб, а тоді удвійку підняли домовину, поклали у вижолоб під нею грамоти, й домовина знов на своє місце вернулася. (Дальше буде).

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 314. Помилка Куалі.

Куаля, стручуючи з дерева Тома, думала його тим врятувати від самця Банчака. Вона думала, що так як Тарзан, Том теж зручно задержиться десь на галузях.

Але бідний Том не мав тої зручности, що Тарзан. Злетівши з галузи він летів стрімголов на землю.

В той сам час Тарзан, шукаючи за Томом, підійшов до оселі бутавців. Може якраз бутавці в себе увязнили хлопця, думав він.

Та на його нещастя, за ним цілий час слідкували два бутавці і то саме ті, з якими він недавно звів боротьбу.